

PO IZVOLITVI PREDSEDNIKA REPUBLIKE

Kaj prinaša Italiji Gronchijeva zmaga?

Kriza vlade in Kršč. demokracije - Ali se bodo italijanski katoličani razcepili?

Pretekli petek je bil za državnega poglavarja Italije izvoljen levičarsko usmerjeni krščanski demokrat in predsednik poslanske zbornice Giovanni Gronchi. Izvoljen je bil, čeprav sta načelnik vlade Scelba in glavni tajnik Krščanske demokracije Fanfani nastopila javno proti njemu. Oba sta bila mnenja, da na to mesto ne spada mož, ki je član vladajoče stranke. Istega prepričanja je bil tudi komunistični voditelj Palmiro Togliatti.

V tej točki so bili torej komunisti in demokristjanski prvaki edini. Ti so namesto Gronchija predlagali »neodvisnega politika« Merzagoro, ki je tako postal uradni kandidat demokristjanov.

Toda kaj se je zgodilo? Pri prvih treh volitvah ni dobil noben kandidat dvetretjinske večine, ki jo predpisuje ustava. To so vsi pričakovali in zaradi tega ni bil nihče presenečen. Pač pa so se vsi začudili, da je takoj po prvem glasovanju število pristašev vladnega Merzagore začelo padati, Gronchijevih pristašev pa stalno rasti. Gronchi, ki je pri prvih volitvah dobil le 30 glasov, jih je imel pri drugih 127, pri tretjih že 281. Merzagora pa le 245.

Kako je bilo to mogoče? Zgodilo se je, ker so se demokristjanski ljudski zastopniki enostavno uprli Scelbi in Fanfaniju. Ugotovljeno je, da je strankarsko disciplino prekršilo več ko 150 poslancev.

FANFANIJEV IN SCELBOV PORAZ

Ko je sprevidel, da ne bo izvoljen, se je Merzagora kot pameten mož prostovoljno umaknil. Na pozornici je ostal sam Gronchi, na katerega sta sedaj Fanfani in Scelba pritiskala, naj tudi on odstopi, češ da je to njegova rodoljubna dolžnost.

Gronchi je njuno zahtevo odbil. Bil je svoje zmage že gotov. Vedel je, da bodo zanj glasovali demokristjanski nezadovoljneži, mnogi nasprotniki vlade na desnici, Nenni-jevi socialisti in v poslednjem trenutku še 195 komunistov.

Krščanski demokraciji je grozila nevarnost, da bo eden najodličnejših in najspodobnejših njenih voditeljev izbran za poglavarja države z glasovi nasprotnikov, in to proti volji vlade in strankinega vodstva.

Da bi se izognila tej sramoti, sta Fanfani in Scelba ugriznila v kisel jabolko ter dala proglasiti Gronchija za kandidata Krščanske demokracije. Tako je Gronchi pri poslednjih volitvah dobil od 833 glasov kar 658. Namesto predpisane navadne večine je zbral okoli sebe več ko štiri petine. Njegova izvolitev je bila pozdravljena z viharnim odobravanjem in s prepevanjem domoljubnih pesmi na vseh klopek Narodne skupščine.

To je bila največja politična zmaga, ki jo je 67-letni Gronchi dosegel v svojem razburkanem življenju.

Po izvolitvi je takoj prihitel h Gronchiju Fanfani, da mu čestita k uspehu. Prav tako mu je v imenu vlade čestital Scelba in izrekel željo, da bi »Bog podpiral novega predsednika republike«.

Toda vsa prijazna voščila ne morejo prikriti resnice, da sta iz predsedniških volitev izšla politično težko poražena oba: glavni tajnik stranke Fanfani in načelnik vlade Scelba. Saj je Scelba do poslednjega trenutka izjavljal, da Gronchi ne sme biti izvoljen, ker bi to škodovalo Italiji v inozemstvu.

BORBA MED KATOLIKI
IN KOMUNISTI

Zakaj? Po Scelbovem mišljenju zavoljo tega, ker je Gronchi znan v zapadnem svetu kot skrajen levičar v Krščanski demokraciji, ki že delj časa odkrito zagovarja misel, naj Nenni-jevi socialisti pristopijo k vladni večini.

Izhod iz krize, v katero je zabredla Italija po volitvah z dne 7. junija 1953, je po njegovem v odkritem in poštenem sodelovanju med katoličani in socialisti.

Tako sodelovanje se zdi posebno Amerikancem silno nevarna stvar. Italija — pravijo — je dežela z največjo komunistično

stranko v Evropi. Komunisti se drže navodil iz Kremlja, pripravljajo nasilen prevrat in so zagrizeni nasprotniki kakršnega koli sodelovanja Italije z zapadom.

Nenni je z njimi že leta nerazdružno povezan. V Turinu je sicer poudarjal, da je njegova stranka od Moskve neodvisna in da bo v bodoče čedalje bolj svojo samostojnost razvijala, a kdo naj mu zaupa? Kdo naj mu verjame, da odkritosrčno sprejema Atlantsko zvezo in resnično demokratično ureditev države, kakor je trdil v Turinu! Zakaj noče prekiniti zaveznitva s Togliattijem?

Ker komunisti sami ne morejo priti na oblast, pošiljajo v vladno večino Nenni-ja. Tam naj pretkano rovari ter pripravlja tla revoluciji.

Nihče ne more pričakovati, da bi zapadnjaki to komunistično igro še podpirali. Amerika bi bila neumna — pravijo — ako bi v takih razmerah nudila pomoč Italiji.

So pa politiki, ki sodijo povsem nasprotno: Če bi Nenni-jevci stopili v vladno večino in se zvezali s Krščansko demokracijo, bi bil prelom med njimi in komunisti neizogiben. Togliattijeva stranka bi ostala osamljena. To bi bil največji poraz, ki ga je italijanski komunizem doživel v povojni dobi, obenem pa najpomembnejša zmaga katoličanov nad komunističnimi tekmeci.

Kriza v vladni stranki

Težko je reči, kdo ima prav. V politiki se pravilnost te ali one trditve sodi navadno le po uspehih. Tedaj se šele vidi, kdo je gledal pravilno. Če bi se izkazalo, da je to bil Gronchi, bi ga vsi slavili kot velikega državnika in nihče bi ga več ne sumnil, da se da izrabljati od marksistov.

Trenutno pa je Gronchijevo stališče, posebno pa njegova izvolitev za predsednika republike izzvala v vladajoči stranki pravo krizo. Nekateri trde, da so Scelbovi vladni dnevi šteti in da je tudi Fanfanijev položaj hudo omajan.

Sedaj šele, ko so izbruhnele v stranki razprtije, se vidi, kaj je De Gasperi pomenil za Krščansko demokracijo.

V njej sta se pojavili v bistvu dve struji. Eni trde, da se italijanski katolicizem lahko uveljavi in ukorenini v ljudstvu samo, če izvede velike in pogumne reforme v korist delavskih in kmečkih množic. Prav nič se ne sme plašiti, če pri tem udari po žepih industrijskih in veleposestniških velikašev, pa naj bodo še tako pobožni katoličani. Če so pravi kristjani, morajo podrediti svoje osebne koristi splošni blaginji družbe. Sicer bodo sami gnali delovno ljudstvo v komuni-

zem in pri tem sebe upropastili. Krščanska demokracija mora biti napredno socialno gibanje ter odklanjati vsako sodelovanje s fašisti in kapitalisti.

Ta struja je na zadnjem občnem zboru stranke v Neaplju zmagala. De Gasperijev naslednik je postal Fanfani.

Toda Fanfani je po zmagi naletel v stranki in med poslanci na večji odpor, kakor je bilo pričakovati. Industrijalci in veleposestniki so spretni in vplivni ljudje. Zase so pridobili sposobne in odločne politike, kot so Pella, Togni in drugi. Le spomnimo se, koliko težav je povzročila samo agrarna reforma Krščanski demokraciji!

Poleg tega ima Fanfani skrbi tudi z levičarji samimi. Gronchijeva skupina zahteva, naj stranka čimprej krene na pot korenitih socialnih preosnov, ker bo sicer zgubila zaslombo v množicah. To je nujna in neodložljiva zahteva našega časa. Stranka naj se brez strahu otrese svojih desničarskih zaveznikov in dogovori z Nenni-jem.

KRŠČ. DEMOKRACIJI GROZI RAZKOL

Fanfani se s tem Gronchijevim stališčem ne strinja. Socialne reforme so tudi po nje-

Nadaljevanje na 3. strani

NOVICE Z VSEGA SVETA

»Z URO V ROKI«

Poslaniki Sovjetske zveze in 3 zapadnih velesil na Dunaju so se zbrali, da sestavijo dokončno besedilo mirovne pogodbe z Avstrijo.

Zanimivo je, da Rusi sprejemajo danes vse, kar so še pred enim letom odločno odbijali. Do 31. decembra hočejo izprazniti Avstrijo in celo pritiskajo, da bi se pogodba čimprej podpisala. Če pojdejo razgovori gladko od rok, bi Molotov in zapadni zunanji ministri prišli na Dunaj že sredi tega meseca in pogodbo potrdili. Diplomati delajo takorekoč z uro v roki.

Kolika sprememba v sovjetski politiki!

Moskvi gre sedaj očitno za to, da ustvari v Aziji in Evropi čimveč nevtralnih držav, na katerih bi Amerikanci ne mogli imeti oporišč za svoja letala. Sovjetski zvezi se danes ni treba bati zapadnih armad, smrtno nevarna so ji le ameriška letala z atomskimi bombami.

ČETRTE VELESILA

Z današnjim dnevom so stopili v veljavo pariški sporazumi in Zapadna Nemčija je postala enakopravna članica Atlantske zveze. Na njenem ozemlju preneha zasedba in odslej ji ne bo več treba vzdrževati tujega vojaštva, ki jo je stalo letno nič manj ko 1350 milijard lir. Ogromno vsoto bo uporabila za organizacijo lastne armade.

Zasedena stanovanja vrnejo zavezniki zakonitim lastnikom in poslopja, ki so jih zapadnjaki zgradili za svoje urade in uradniške družine, postanejo lastnina nemške države.

Zapadna Nemčija je tako močna, da jo od današnjega dne lahko že smatramo za četrto velesilo zapada ob strani Amerike, Velike Britanije in Francije.

Razen tega je Adenauer sklenil te dni prijateljstvo s Francozi. Desetletja sprta soseda sta sklenila tesno sodelovati v gospodarstvu in nastopati skupno tudi v zunanji politiki.

SESTANEK V VARŠAVI

Sedaj ko ni več dvoma, da se bo Nemčija oborožila, je Sovjetska zveza sklenila preiti k že napovedanim protiukrepom.

Dne 11. maja se sestanejo v Varšavi zastopniki Rusije, Poljske, Čehoslovaške, Vzhodne Nemčije, Ogrske, Romunije, Bolgarije in Albanije, da bi sklenili pogodbo o prijateljstvu in medsebojni pomoči. Posvečevali se bodo tudi o tem, da naj se oborožene sile vseh osmero držav podrede cnotnemu, to se pravi ruskemu, poveljstvu.

Mnogi menijo, da bo pogodba omogočila Sovjetski zvezi, da obdrži kljub sklenjenemu miru z Avstrijo še nadalje svoje vojaštvo na Ogrskem in Romunskem, odkoder bi ga po določilih mirovne pogodbe morala umakniti.

Sestanku v Varšavi bo prisostvoval tudi opazovalec komunistične Kitajske.

PRAZNIK DELA

Prvi maj so slovesno praznovali po širnem svetu in tako tudi vse stranke v Italiji. V Rimu je predsednik republike odlikoval 1000 delavcev z »zvezdo za delo«. To čast prejmejo med drugimi tisti, ki so nepretrgoma 25

let pri enem gospodarju ali ki pri delu vpelejo kako novost, da se proizvodnja poveča. Odlikovanci so bili gostje vlade.

Prvi maj je postal vsesplošni praznik ročnih in duševnih delavcev, od katerih edino odvisi obstanek in napredek človeštva. Brez dela bi človeška družba takoj razpadla. Zato je prav, da je Pij XI. proglasil, naj bi 1. maj bil odslej tudi cerkven praznik.

ZMEDE V INDOKINI

Indokina je bila še do lani ena najbogatejših prekomorskih posesti Francije. Dežela je večja ko dve Italiji in ima 30 milijonov prebivalcev.

Ker v Parizu niso upoštevali, da kolonializem propada in da hoče vsak narod biti v svoji hiši gospodar, se niso znali pravočasno sporazumeti s Hočiminhom ter so ga na ta način sami pognali v naročje komunizmu.

Spor se je končal tako, da je Hočiminh zasedel severni del dežele, o južnem pa naj odloči glasovanje.

V tem delu vlada pod francoskim pokroviteljstvom cesar Bao Dai. V resnici pa živi v nekem francoskem kopalšču, lovi postevi in lepe ženske. Ker ni nevaren, ga ima francoski guverner zelo rad.

Amerikanci pa podpirajo njegovega prvega ministra Diema, češ da je odločen mož, ki se lahko edini upre komunističnemu prodiranju s severa.

Proti Diemu so se pa dvignile neke verske ločine, med njimi bratovščina Binh Huyer, kateri je cesar proti letni odškodnini prepustil celo policijo. Milijoni ji pritekajo iz tajnih igralnic in od tihotapcev.

Te verske bratovščine so pred kratkim organizirale oboroženo vstajo v prestolnici Saigon. V uličnih bojih je padlo mnogo ljudi, a Diem je upornike le užugal.

Ko ga je nato cesar Bao klical na razgovor v Francijo, mu je Diem brzojavno sporočil, da je cesarja lastna vlada odstavila.

V takih razmerah je neizogibno, da bo pri volitvah zmagal Hočiminh. Danes lahko že rečemo, da je tudi južni del Indokine za Francijo izgubljen.

MILANSKI VELESEJEM

Dne 27. aprila so zaprli velesejem. Objaskalo ga je skoraj štiri in pol milijona ljudi. Razstavilo je nekaj manj ko 13.000 trgovskih podjetij iz 35 držav.

Zadnji dan si je velesejem ogledal jugoslovanski minister Vukmanović, ki se je zelo pohvalno izrazil o čedalje boljših gospodarskih stikih med Italijo in Jugoslavijo.

KNJIGA POCENI

V Ameriki pripravljajo ogromen zemljevid, na katerem bodo narisane vse zvezde neba. V njem boš videl svetove, ki so oddaljeni od nas kar za 500 milijonov svetlobnih let.

Kolike daljave so to, človeški um skoro pojmiti ne more. Pomisli, da preleti svetloba v 1 sekundi 333 tisoč kilometrov! Koliko v 1 uri, koliko v 1 milijonu let? Ob teh računih se človeku pamet zmeša.

Zemljevidov bodo natisnili le 100 izvodov; en primerek stane 1 milijon in pol lir. Kdor misli, naj pohiti z naročbo.

PAPEŽEV GOVOR

Pij XII. je govoril 1. maja ogromni množici, zbrani pred cerkvijo sv. Petra v Rimu. »Kolikokrat smo poudarjali in razložili ljubezen,« je rekel, »ki jo goji Cerkev do delavcev. In vendar se širi kruto obrekovanje, da je Cerkev zaveznica kapitalizma proti delavcem!«

Saj je ona mati predvsem onih svojih sinov, ki so v težkih razmerah. Vendar najboljše zakoni ne zadostujejo, da bi dali posamezniku varnost pred zlorabo zakonskih predpisov. Kaj pomagajo zakoni, ako ljudstvo živi v strahu, da bodo oblastniki v vsakdanjem življenju zakone po svoje tolmačili in izvajali?

Kako pravilno je govoril papež, doživljamo najbolj tržaški Slovenci. Kaj nam koristijo posebni statut, če se oblastniki zanj ne brigajo?

ZVEZA PREK GORA

Danes sta Italija in Francija združeni po železniških progah skozi 22 km dolge predore pod Alpami. Zdaj so pa v gradnji žične proge kar preko najvišje evropske gore Mt. Blanca (4800 m). Proga bo izpeljana do točke 46 metrov pod vrhom. Tu bo v skalo vsekana postaja, s katere bo veličasten razgled po Italiji in Franciji. Ko se bodo bogati potniki naužili prirodnih lepot, jih bo žičnica v dobri uri potegnula dol na francosko stran v znano gorsko letovišče Chamonix.

PRVI BODO ZADNJI

Velike spremembe, ki so se izvršile v političnem vodstvu Sovjetske zveze, se kažejo tudi v zunanostih. Lani je v prvomajskem sprevedu v Moskvi bila še na čelu ogromna slika Malenkova. Letos so na prvem mestu nosili na drogu strankinega tajnika Hruščeva. Malenkova slika je bila zadnja.

BRATSTVO BOJEVNIKOV

Sovjetska vlada je povabila v Rusijo 12 Amerikancev, pripadnikov tiste ameriške čete, ki se je na reki Labi v Nemčiji prva srečala z ruskimi prednjimi stražami. Zato bo Washington povabil na obisk čez ocean 12 ruskih bojnikov.

Tudi maršal Žukov se pripravlja, da obišče v Ameriki Eisenhowerja. Kaže, da se bodo prijatelji z bojišča laže sporazumeli kot politiki.

TOGLIATTI V TRSTU

Prvega maja je imel voditelj italijanskih komunistov Palmiro Togliatti v našem mestu govor, v katerem je med drugim zagovarjal tesno sodelovanje med Italijo in Jugoslavijo. Mi smo imeli — je rekel — v preteklosti ostra nasprotja z jugoslovansko vlado in državo, toda nimamo namena se spuščati v očitke. »Za korenito in dokončno rešitev tržaškega vprašanja je v okviru splošne politike miru potrebno sodelovanje med obema državama.«

Preden je Togliatti svoj govor končal, mu je postalo slabo. Naslonil se je na govorniški oder in nekaj minut molčal. Vidali in drugi so pritekli in mu ponudili čašo vode.

Voditelj laških komunistov se je preselil na Opčine, kjer že nekaj dni nepremično leži. Tako so svetovali zdravniki. Nekateri pravijo, da ga je zadela sončarica, drugi pa rahla kap.

Življenje in osebnost predsed. Gronchija

Novi poglavar italijanske države Ivan Gronchi se je 1. 1887 rodil kot sin zelo revnih staršev v mestecu Pontederi blizu Pise.

Težko je moral delati in se mučiti, da je lahko študiral. Kljub temu je na vseučilišču končal najprej filozofske in nato še pravne nauke. Njegova trda mladost ga je tesno in za vedno povezala z revnimi sloji, iz katerih je sam izšel. Ker je bil veren človek, se je posvetil delu za katoliške delavce in kmete. Že pred prvo svetovno vojno je postal organizator katoliške mladine Toskane ter zbral okoli sebe nad 10 tisoč mladih somišljenikov.

V vojno proti Avstriji se je javil kot dobrovoljec in bil trikrat odlikovan zaradi hrabrosti.

Po vojni je pomagal Don Sturzu ustanoviti Italijansko ljudsko stranko in bil nato izvoljen za poslanca. Doslej ga je ljudstvo šestkrat izvolilo v parlament.

Toda njegovo politično delovanje ni teklo mirno. Nasprotniki so ga hudo napadali. Na nekem shodu so ga komunisti vrgli z mize, kjer je govoril, na tla, da si je razbil očala. Komunisti, ki so ga te dni volili za poglavarja države, izjavljajo v šali: »Brez naših batin bi mož nikoli ne bil zlezal tako visoko.«

Pogumno se je znal staviti po robu tudi fašistom. Ko je Mussolini prevzel oblast, je šel v njegovo vlado, a odstopil, brž ko je videl, da mož stremi po diktaturi. Nato so mu fašisti vzeli poslanski mandat. Policija mu je stala noč in dan za petami.

Da bi ne bil odvisen od vlade, se je odpovedal profesuri in postal trgovski potnik.

Ko je izbruhnila zadnja vojna, se je takoj

priključil odporniškem gibanju. Policija ga je sicer zasledovala, a mu ni mogla do živoga. Gronchi ni namreč le pogumen, temveč tudi zelo previden. Časnikar Montanelli pripoveduje, kako je Gronchija obiskal med vojno. Današnji predsednik republike je novinarju napovedal konec fašizma, propast monarhije, žalostni konec vojne, a ker časnikarju ni zaupal, je bil nadvse oprezen.

Če bi policija zapisovala naš razgovor — pravi Montanelli — bi bila zaprla mene in ne Gronchija. Tolika je Gronchijeva spretnost.

Zavoljo njegove sposobnosti in spretnosti so ga dvakrat izvolili tudi za predsednika poslanske zbornice. Istočasno je Gronchi izredno neodvisen značaj. Brez strahu se je postavil, če je bilo treba, po robu De Gasperi-ju in vsej stranki. Svojega prepričanja ni nikoli skrival in zanj se je izpostavljal brez ozira na posledice.

Zato ga spoštujejo prijatelji in nasprotniki in tudi na zapadu vedo, da ni to mož, ki bi se dal od kogarkoli izrabljati.

Svojo povezanost z ljudskimi sloji je dokazal tudi po izvolitvi. Odklonil je, da bi se preselil z družino v Kvirinal, nekdanje bivališče italijanskih kraljev. Njegova žena Karolina, 25 let mlajša od Gronchija, je rekla, da tega ne mara, ker noče, da bi se njun sinček in hčerkica razvadila v razkošnem vladarskem dvorcu. Kako bosta pozneje živela med navadnim ljudstvom?

Gronchi je ostal do danes hvaležen svojim revnim staršem. Ko je bil izvoljen za poglavarja države, je najprej obiskal grob uboge matere v Pontederi, nato očetovo poslednje bivališče na pokopališču v Pizi.

Na povratku so mu delavci neke tovarne zastavili pot in so navdušeni hoteli z njim govoriti. Med njimi so bili Gronchijevi strankarski privrženci in najhujši njegovi komunistični nasprotniki.

To je najvišje odlikovanje, ki ga more doživeti pošten in značajan politik.

NOVICE

V SKUPNO KORIST

Pretekli teden sta se sestali v Gorici italijanska in jugoslovanska komisija za obrambo proti toči. Postaviti hočejo mrežo vremenoslovnih postaj s topiči po Brdih in Furlaniji. Postaje bodo med seboj povezane in se obveščevale.

V jugoslovanski komisiji je tudi naš rojak iz Kozane, znani vremenoslovec dr. Reja.

VOJAŠKA MOČ ZAPADA

General Gruenther, vrhovni poveljnik Atlantske zveze za Evropo, je te dni izjavil v Rimu, da »so zavezniške sile v Evropi danes štirikrat številnejše kot l. 1951. Najbrž nismo še dovolj močni, da bi se uspešno uprli splošnemu napadu komunistov.«

Toda Nemčija — je dodal — bo s svojimi 12 divizijami in 1300 letali usposobila Atlantsko zvezo, da v 3 do 4 letih ubrani Evropo tudi pred splošnim napadom.

Če bi pa že prej izbruhnila vojna, se tudi ni treba preveč plašiti. Amerikanci imajo zrakovplov B-47, ki je priletel iz Amerike v Anglijo v 4 urah in 34 minutah z brzino 1100 km na uro. »V današnjih razmerah ga ni orožja, ki bi se moglo meriti s to vrsto letala.«

NAJVEČJA GLOBOČINA

Doslej so največjo globino morja ugotovili v Tihem oceanu pri otočju Guam. Meri 10 tisoč 870 metrov. Lani je pa ladja Horizon našla še večjo globoko, in sicer 11 tisoč metrov, v Afriki pri otočju Tongo.

Na dnu oceanov so pa baje še hujše, še neodkrita globine.

NADŠKOFOVSKI BLAGOSLOV

Milanski nadškof Montini je poslal Ivanu Gronchiju tole brzozavko: »Bog naj blagoslovi Italijo v osebi in delu Vaše Ekscelence, kakor želi v spoštovanju in molitvi katoliški Milan.«

ZANIMIVOSTI

PODJETNI DIJAKI

Za časa Hitlerja je v taborišču v Nemčiji umrl na jetiki tudi holandski dijak Jurij Maduro. Bogati starši so sicer v spomin postavili zdravilišče za bolne dijake, ki pa sami sebe vzdržujejo. Kako?

Zgradili so majhen podroben posnetek cele države. Tu vidiš holandsko prestolnico, mesta, vasi, prekope in železnice, ki resnično tečejo, mlina na veter, črpajoče vodo iz kanalov, reke, na katerih slediš premikajočim se parnikom s potniki in tovari. Na drugi strani vidiš krasne poljane tulipanov in rodovitne njive, skratka vso Holandijo v malem.

Številni obiskovalci plačujejo vstopnino, od katere žive bolniki.

DIM MU ŠKODI

Brzovlak, ki je drdral v sredo zvečer proti Milanu, se je nenadoma sredi proge ustavil. Vsi so razburjeni skakali z voz in hoteli vedeti, kaj se je zgodilo. Pa so iztaknili nekega gospoda Parodija, ki se je v oddelku za kadilce držal za zasilno zavoro.

Zahteval je od potnikov, da prenehajo kaditi, češ da mu dim škodi. Ker njegova ni obveljala, je kratkomalo ustavil vlak.

Zagovarjati se bo moral pred sodnijo in to ga bo najbrž nekaj stalo.

Kaj prinaša Italiji Gronchijeva zmaga?

Nadaljevanje s 1. strani

govem potrebne, toda katoličani naj jih izvedejo sami brez sodelovanja z marksističnimi levičarji.

Gronchijeva skupina odgovarja, da je za to prepozno. To bi se bilo lahko zgodilo za časa De Gasperija, ko je stranka razpolagala v parlamentu z dvetretjinsko večino. Tedaj bi bila lahko izpeljala vsako reformo. Katoličani so zgodovinsko priliko na žalost zamudili.

Danes ne morejo več vladati sami, ampak le s pomočjo nasprotnih političnih skupin: ali z desničarji ali z marksisti! Z desničarji je nemogoče, ker bi se s tem stranka sama rušila v ljudstvu. Preostane le Nenni, ki prizna resnično demokracijo in se otrese odvisnosti od komunistov.

Ugotoviti je treba, da se Krščanska demokracija nahaja v precejšnji stiski. Če gre na desno, se ji spuntajo predstavniki kmetov in delavcev, ki so v večini; če krene na levo s podporo Nennija, se ji upre maloštevilno, toda vplivno desno krilo stranke.

Volitve predsednika republike so dovolj jasno pokazale, kako vse vre v Krščanski demokraciji. Nekateri prerokujejo, da se bo stranka razklala. Delavci, kmetje in obrtniki bodo ustanovili svojo organizacijo, industrialci in veleposestniki svojo.

Po prepričanju mnogih bi to bila velika nesreča, po mnenju drugih bi bila ločitev koristna. Delovno katoliško ljudstvo bi svobodno branilo svoje koristi, katoliški podjetniki in veleposestniki pa svoje. Verske vrednote bi branili skupno.

Nihče ne more danes reči, kaj se bo zgodilo. Vsakdo more samo ugotoviti, da so danes vse vodeče stranke Italije v krizi. V krizi je Krščanska demokracija, v krizi Nennijeva stranka, v krizi so komunisti, ki so pri zadnjih volitvah v delavske svete nekaterih velikih industrijskih velepodjetij spet zgubili dosedanjo večino v korist katoliških strokovnih organizacij.

Kaj se bo iz tega izcimilo, ne vemo. Jasno je le, da v političnem življenju Italije zori in se pripravlja nekaj novega. Morda bo to zgodovinski pomen Gronchijevega vladanja.

Dopisi s Tržaškega

KAJ JE S SELADOM?

Vest, da je vodstvo Selada te dni odpustilo 20 delavcev, ki so zaposleni na avtocesti Sesljan—Devin, je vzbudila velik preplah med dobršnim delom prebivalstva. Ne smemo namreč pozabiti, da je Selad sprejel na delo večje število ljudi, ki so prej bili v službi pri ustanovah in edinicah zaveznikov, a so po njihovem odhodu ostali na cesti.

Značilno je, da so delavce odstavili, ne da bi odslužili šestmesečni rok, kakor je določeno v delovnih pogodbah. Ta korak potrjuje razne govorce, da mislijo Selad preurediti ter ga izenačiti sorodnim ustanovam v republiki. Če še kdo ne ve, mu moramo povedati, da prejemajo tamkajšnji delavci dnevno po 500 lir in borno kosilo opoldne. Vodstvo Selada opravičuje svoje ravnanje s trditvijo, da je na avtocesti preveč delovne sile. Delavci pa trde, da jih ne morejo odpustiti, ne da bi pretekli šestmesečni rok. V zadevo so posegli sindikati in bomo videli, kaj se bo iz tega izcimilo.

BOLJUNEC

Boljunčani se čestokrat sprašujemo, kaj smo na tem božjem svetu slabega zagrešili, da moramo toliko trpeti. Mislimo tu na naš kamnolom, ki nam še vedno povzroča mnogo gorja. Zadnjič smo že napisali, naj si g. Brussi dene roko na srce in se vpraša, ali je njegovo ravnanje pošteno. Danes ponovno ugotovimo, da mu trpljenje ljudstva ni prav nič mar. Njegova prva in glavna skrb je, kako si čimprej napolniti žepe.

Inž. Brussi si morda misli, da mu s svojimi protesti hočemo nagajati in je najbrž prav zaradi tega odložil vsako pametno in pošteno ureditev kamnoloma. Vendar se g. Brussi bridko moti, če tako misli. Naj se zaveda, da proti njegovemu ravnanju odločno protestira vsa vas! Tudi njegovi delavci se z nami strinjajo, saj njihove družine prav tako trpe kakor mi.

Odgovorna oblastva ponovno prosimo, naj nas enkrat za vselej rešijo gorja. G. Brussi je treba prisiliti, da kamnolom preuredi tako, kakor sta svoj čas napravili podjetji Faccanoni in Italcementi. Če človek gre mimo njihovih kamnolomov, ne sliši nobenega ropota. Pri nas si pa moramo mašiti ušesa ter biti v večnem strahu, da nam kaj ne prileti na glavo.

Oblastva pozivamo, naj poskrbe, da se spoštujejo in izvajajo varnostni ukrepi, ki jih je prefektura svoj čas določila za kamnolom. Inž. Brussi tudi vabimo, naj izpla-

Dijaki slovenske klasične gimnazije v Trstu vabijo na igro. Igrali bodo duhovito in veselo komedijo pisatelja Connersa

»R O X I«

Režira prof. Jože Peterlin

Igra bo v soboto, dne 7. maja, ob 20. uri v SV. KRIŽU, v nedeljo, dne 8. maja, ob 16.30 v dvorani na KONTOVELU, v četrtek, dne 12. maja, ob 20. uri pa v NABREŽINI.

Dijaki, ki prinašajo slovensko besedo v slovenske vasi, vabijo vse Slovence na prireditve.

Dijaki žele prispevati iz čistega dobička podporni šolski blagajni, ki pomaga revnejšim dijakom.

ča škodo, ki so jo vaščanom prizadele mine.

Da je naše pisanje resnično, pričajo lahko tisti gospodarji, ki bi radi svoje hiše prodali ter se umaknili v mir, pa jih bodo težko, ker nihče ne mara stanovati v peklu.

Pokanje min je prejšnji teden povzročilo, da si je uboga Antonija Čurman zlomila nogo.

Zares čas je, da oblastva odločno nastopijo in napravijo v naši vasi red.

Na koncu še to: pri nas je stara navada, da se vsako spomlad slovesno sprejmejo mladeniči v fantovske vrste. Letos se je sprejem začel že pretekli četrtek in se je nadaljeval v soboto ter nedeljo. Pred lepim mlajem, ki so ga dičile pomaranče in limone, so odmevale priložnostne pesmi. Šele v nedeljo se je slovesnost zaključila z uradnim sprejemom mladeničev v ponosne fantovske vrste.

V novo popravljene cerkvi na Pečah bo v nedeljo, 8. maja, velika slovesnost. Vabimo tudi ljudi iz drugih vasi, naj nas obiščejo.

MEDJA VAS

V nekem dopisu iz Cerovelj smo v Novem listu brali, kako se vaščani pritožujejo, da obnove noče biti konec. Kar pravijo Cerovci, velja tudi za nas. Te dni se sicer zaključujejo zadnja dela, vendar bi bilo treba še marsikaj narediti. Enemu manjka v hiši strop, drugemu vrata, tretjemu niso ometali oken itd. Potrebno je torej dopolniti delo, ki je bilo zanemarjeno ali površno napravljeno. Vse te pomanjkljivosti ima priliko

videti posebna komisija, ki so jo te dni poslali v vas.

Upamo, da bo naše želje in potrebe upoštevala. Skrajni čas je, da se obnova zaključi in da začnemo svobodneje dihati. Kaj pa z vojno škodo? Tudi v tej zadevi je potrebna jasna beseda naših oblastnikov.

REPENTABOR

V nedeljo, 1. maja, je občinski svet svečano praznoval desetletnico osvoboditve. Slavnosti so se udeležili tudi sorodniki padlih ter dobršno število občinstva. Na seji je spregovoril župan Škabar, ki je poudaril važnost tega dne, ko se spominjamo vseh ogromnih žrtev, ki jih je naš narod moral doprinesti za zmago pravice. Nato so na občinskem domu odkrili spominsko ploščo z naslednjim napisom: »Ob desetletnici osvoboditve, v spomin padlim.« Prisotni so se potem podali v Veliki Repen ter položili venec na spomenik padlim.

ZGONIK

Desetletnico osvoboditve izpod nacifašističnega jarma smo pri nas slovesno obhajali preteklo nedeljo. V dopoldanskih urah je bila slavnostna seja občinskega sveta, na kateri je župan Obad imel priložnostni govor. Po seji so na županstvu odkrili spominsko ploščo. Pričala bo današnjim in bodočim rodovom o krvnem deležu, ki ga je naša občina plačala za svobodo.

Ravnateljstvo Slovenske nižje srednje šole v Trstu, ul. della Scuola Nuova 12, obvešča, da je čas za vlaganje prošenj za sprejemni in nižji tečajni izpit do 20. maja. Vsa pojasnila se dobe v tajništvo.

Seja občinskega sveta v Nabrežini

Po dolgem presledku se je pretekli torek ponovno sestal občinski svet. Dr. Škerk je takoj v začetku predlagal, naj svetovalci razpravljajo o nekaterih vprašanjih, ki zadevajo širšo našo javnost. Občinski možje naj u. pr. zavzamejo stališče do objave londonškega sporazuma v uradnem listu ter do žaljivih besed, ki jih je izustil državni pravnik dr. Pascoli zoper Slovence na sodni razpravi proti kriškimi mladeničem.

Svetovalci naj tudi sklepajo, ali naj se postavi v Nabrežini spomenik pesniku in domačinu Igu Grudnu.

Ker se bodo seje odslej vrstile vsak teden, je župan prosil, naj se o teh predlogih razpravlja prihodnjič. Na dnevnem redu so bile namreč nekatere nujne in neodložljive upravne zadeve. Tako so svetovalci sklenili, naj občina z družino Sulčič v Nabrežini zamenja nekaj zemljišča. Colji Dušanu iz Cerovelj so prodali 40 kv. m občinske zemlje. Prav tako so sklenili prodati Saksidi Rafaeli 1800 kv. m zemlje, da si sezida stanovanjsko hišo. Gre za nekdanji kamnolom ob cesti k županstvu.

Daljša razprava je nastala, ko so sklepali o nekem jusarskem zemljišču v Medji vasi. Kamnoseško podjetje Noventa želi namreč kupiti 1300 kv. m zemlje v Medji vasi, ki ga nujno potrebuje, da mu ERP nakaže posojilo. Medvejski jusarji so predlagali ceno 300 lir za kv. m, medtem ko so bili nekateri svetovalci (Gratton, Vižintin) mnenja, da je cena previsoka ter zna ovirati napredek industrije v občini. Predlagali so zato 100 lir za kv. m. Proti temu stališču se je odločno po-

stavil odbornik Drago Legiša, ki je dejal, da se mora volja jusarjev spoštovati. Moralno imajo edino jusarji pravico odločati o svoji zemlji in je vsota tako malenkostna (390.000 lir), da ne more nikakor škodovati razvoju tamkajšnjega kamnoloma. Podjetje Noventa bo prav gotovo zemljo tako izkoristilo, da bo stokrat poplačana.

Na glasovanju je zmagal predlog J. Pahorja, in sicer 250 lir kv. m. Družbi CISCA so nadalje sklenili dati v najem približno 30 kv. m zemlje za novo bencinsko črpalko na nabrežinskem trgu.

Osrednja točka dnevnega reda je bilo vprašanje največjega nabrežinskega kamnoloma »Cava Romana«. Lastnik kamnoloma je zaprosil občino, naj mu proda 37.000 kv. metrov zemljišča, ki ga do sedaj ima le v najemu. Misli zgraditi vrsto industrijskih naprav (veliko apnenico, katere stolp bo visok 25 m, 6 žag in celo majhen hotel za delavce). Dosedanja najemna bo seveda ostala nespremenjena. Po daljši razpravi, v katero so posegli skoraj vsi svetovalci, je bilo sklenjeno, da se večji del zaprosenega zemljišča proda, toda za primerno ceno. Sprejet je bil tudi sklep, da se bo z izkupičkom sezidal v občini velik dom za onemogle, katerega prav zares krvavo potrebujemo. O ceni bodo svetovalci razpravljali na eni izmed prihodnjih sej, ko bo ožji odbor zvedel za kupno ponudbo.

Ker je to vprašanje izredne važnosti za Nabrežince, bomo v listu o tem obširneje spregovorili.

Dopisi iz Goriške

SEJA UPRAVNEGA ODBORA

V četrtek preteklega tedna je občinski upravni odbor odobril izplačilo 4 milijonov lir za oskrbovanje takih nezakonskih otrok, ki so jih le matere priznale. 1,100.000 lir so določili za zapuščene nezakonske otroke, 2 milijona pa za gojence zavoda »Oddone Lenessi«, in sicer za prvo letošnje tromesečje.

Srce nam bo poskakovalo do neba, ko bomo mogli slovenski javnosti sporočiti, da sta se goriški župan dr. Bernardis in njegova »giunta« spomnila tudi Slovenskega Alojzijevejšča, Sirotišča ali kake druge slovenske dobrodelne in vzgojne ustanove. V zares demokratični občini in državi bi to moralo biti samo po sebi umevno. Glasovi in protesti slovenskih občinskih ter deželnih poslancev pa tudi vsi vztrajni pozivi slovenskega tiska ostajajo žal navadno glas vpijočega v puščavi. No, morda pa le nastopijo časi, ko bodo gospodje razumeli tudi našo govorico. Bog daj, da bi se to čimprej zgodilo!

DEVEDESETLETNICA »VEČNEGA MLADENIČA«

Enemu izmed najboljših slovenskih gledaliških igralcev, Danilu, smo Slovenci pravili »večni mladenič«. Bil je vedno nasmejan, dobre volje, poskočen, v gumbnici pa mu je vedno tičala rožica ali nageljček. Poldoben mu je in ga v žilavosti, poskočni hoji ter v dobri volji celo prekaša inženir in arhitekt Maksimilijan Fabijan, ki je v petek praznoval 90. rojstni dan. Še pred nekaj tedni smo poročali, da so oblastva odobrila njegov načrt za prezidavo mestne hiše.

Vedno mlademu stavbeniku iskreno čestitamo za 90. rojstni dan in mu želimo, naj ljubi Bog blagoslovi njegovo duševno in telesno gibčnost.

LETOŠNJE ŠMARNICE

V nedeljo, 1. maja, so se v cerkvi sv. Ivana začele šmarnice. Nadaljujejo se vsak večer ob 8. uri. Na Travniku so šmarnice ob 5.45, v stolnici pa ob 6. uri.

Prav je, da se jih Slovenci udeležujejo v obilnem številu. Nikomur ne bo žal, če bo ta poziv poslušal.

IZ ŠTEVERJANA

Števerjan je bil 1. maja ves v cvetju in soneu. Popoldne smo se v velikem številu zbrali na proslavi dela, ki jo je priredilo SKPD. V našo vas je prišlo tudi precej gostov iz Gorice in drugih slovenskih vasi. Škoda, da niso vozili avtobusi, ker bi nas sicer obiskalo še več Goričanov.

Na proslavi nam je mladina pripravila veselo presenečenje. Podala je 2 enodejanki: Nušičevo Oblast in Fotograf v zadregi ter šaljiv prizor Čeber (Kuret Niko), ki je bil tako dobro uprizorjen, da je pripravil občinstvo v smeh do solz.

Čeprav so bili vsi igralci začetniki, je treba priznati, da so svoje vloge dobro odigrali. Med njimi pa so bili tudi taki, ki so s prirodno igro dokazali, da imajo za oder odlične sposobnosti. To lahko trdimo zlasti za Koršiča Hadrijana, ki je nastopil v Oblasti in Fotografu, za Tinto Anico (Mica), Humarja Edija (fantek, ki se je prišel slikati), Zurri Marto (mati) ter Zdravka Terčiča (v Fotografu).

Dobro se je odrezal tudi števerjanski mo-

ški in mešani zbor pod dirigentom Srebrničem Hermanom.

Lepo je zapel tudi kvintet iz Gorice, ki ima nekaj odličnih glasov.

Našim fantom in dekletom smo za lep popoldne iskreno hvaležni.

Števerjance danes najbolj zanima vprašanje vodovoda, ki si ga vsi tako vroče želimo, da se nam misli vedno okoli njega sučejo. Zvedeli smo, da je deželni zdravnik še pred nekaj tedni ugotovil, da je današnja voda neužitna in škodljiva celo živini, kaj šele ljudem. Zato je pitje vode ljudem sploh prepovedal, če je prej ne prekuhajo. Zvedeli smo tudi, da so se začela oblastva za to vprašanje vedno bolj zanimati. Tudi v zdravniških krogih na prefekturi in deželni upravi prodira misel, da bo treba za slovensko obmejno ljudstvo v Brdih vendar zgraditi vodovod. Današnje stanje postaja za ugled države zares nemogoče, odkar celo vsak naš otrok ve, da je Jugoslavija zgradila z ogromnimi stroški v svojih Brdih vodovod na Vrhovlju in napeljala izborno pitno vodo v vse briške vasi in da jo ima tudi vsaka hiša v Podsobotinu, to je tik pred nosom Števerjana, Štmavra in Oslavja, kamor bodo vodo morali v kratkem prevažati celo iz Soče. Sodimo, da bi ne bilo težko se sporazumeti z Jugoslavijo, da bi se tamkajšnji vodovod podaljšal tudi v briške vasi v Italiji. Oblastva prav dobro veda, da je briška voda nezdrava in za človeka neužitna, kar dokazuje najbolj dejstvo, da jo za orožnike in finančarje vozijo vsak dan iz Gorice v Števerjan in Štmaver ter da jo celo nosijo vsak dan tudi za vojake na Sabotinu. Upamo, da se bo to prevažno vprašanje za obmejna Brda v kratkem zadovoljivo rešilo.

DOBERDOB

V nedeljo, 24. aprila, smo Doberdobci in drugi Kraševci doživeli zares nekaj posebnega. V občinski dvorani, ki je bila prenapolnjena, je ljubljanski oktet ob 4. uri popoldne priredil prelep pevski koncert. Take lepote nismo še doživeli v tej dvorani. Mož in fantov okteta iz Ljubljane ne bomo Kraševci nikdar pozabili, vzpodbudilo nas ni samo njihovo dovršeno petje, marveč tudi globok, plemenit in požrtvovalen duh, ki je sijal iz njihovih oseb. Do smrti vam bomo hvaležni, da ste nas obiskali, in želimo si samo to, da bi vas kaj kmalu zopet videli in slišali.

Tudi pri nas smo dostojno in slovesno praznovali deseto obletnico osvoboditve izpod fašističnega in nacističnega nasilja. Da počastimo vse žrtve, ki so dale življenje za našo svobodo, smo položili venec na poslopje, na katerem je vzdana plošča z imeni padlih. Občinski svet pa je sklenil preimenovali eno vaško ulico v ulico »25. Aprila«.

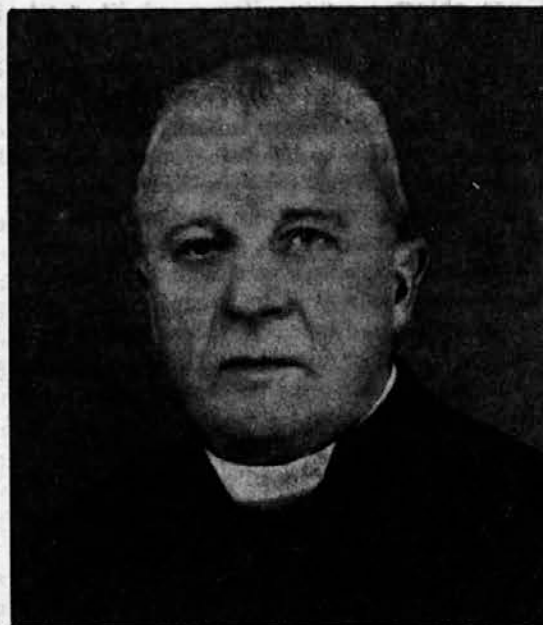
Občinsko upravo je ministrstvo pooblastilo, da sme najeti posojilo 950.000 lir. Z njim bo krila primanjkljaj za leto 1954.

ZAKLJUČNA ŠOLSKA PRIREDITEV

Kakor vsako leto bodo tudi letos dijaki slovenskih srednjih šol v Gorici nastopili v zaključni prireditvi, ki bo v nedeljo, 15. maja, zvečer na dvorišču Šolskega doma v ul. Croce. Nanjo so že sedaj vabljeni vsi ljubitelji slovenske šole. Spored, ki je precej pester, objavimo v prihodnji številki lista.

Zlata maša msgr. Alojzija Novaka

V torek je na tih in skromen način daroval zlato mašo msgr. Alojzij Novak, častni kanonik goriškega kapitlja. Slovesnost je bila v nadškofijski kapeli, kjer je bil pred 50 leti posvečen v duhovnika.

Slavljenec se je rodil v Ilirski Bistrici dne 27. 6. 1881. V duhovnika je bil posvečen dne 3. 5. 1905. Najprej je služboval v Solkanu.

Nato je nekaj časa študiral v Avguštinju na Dunaju. Leta 1908 je bil imenovan za župnega upravitelja v Ajdovščini. Več let je bil študijski prefekt v goriškem bogoslovju, kjer je nekaj časa poučeval tudi Novi zakon. Leta 1913 je postal župnik v Breginju, leta 1914 pa župnik in dekan v Črničah, kjer je služboval 34 let, dokler ni bil 14. 7. 1944 imenovan za kanonika goriškega kapitlja.

Ko je leta 1947 nadškof Margotti ustanovil posebni »štandriški dekanat« za vse slovenske duhovnike v Italiji, je dekan postal msgr. Novak, ki ga še danes vodi. Za častnega kanonika so ga imenovali 31. 7. 1954.

Naš slavljenec se je kot duhovnik živo in vztrajno udeleževal tudi v prosvetnem gibanju slovenskega ljudstva. Svoje sile je zlasti posvetil vzorni organizaciji Prosvetne zveze in goriškega Orla.

ZLATA MAŠA ZA SLOVENSKE VERNIKE

Slovesno zlato mašo za vse slovenske vernike na Goriškem bo msgr. Novak praznoval v nedeljo, 8. maja, v stolnici ob 6. uri. To bo vesel dan za nas Goričane, ko nas bo slovenska cerkvena pesem prešinila s pravim duhom in prosila bogatega božjega blagoslova za našega spoštovanega in priljubljenega slavljenca.

Dopisi iz Goriške

IZ PODGORE

Na zadnji seji je mestni upravni odbor med drugim sklenil, da se na zvonik farne cerkve postavi nova cerkvena ura. Naša ušesa so se tako navadila na bitje prejšnje starodavne ure, ki nas je vedno duhovno družila s pradedi, z umrlimi očeti in materami, da se nam je kar stisnilo srce, ko je utihnila. Zato se veselimo in težko pričakujemo, da se nova cerkvena ura čimprej oglasi. Vemo namreč, da jo bodo skozi desetletja poslušali tudi potomci, ki se nas bodo tu pa tam spomnili v veselju in žalosti. Saj je pravi in tudi zares narodno zaveden človek le tisti, ki se duhovno in živo poveže z narodno preteklostjo in z umrlimi člani naroda kakor tudi z bodočimi slovenskimi rodovi. Če bi ta misel globoko prešinila vsako slovensko srce, bi naša sedanost in bližnja bodočnost bila vsa lepša in srečnejša.

STAVKA PROFESORJEV

Kakor drugod po Italiji, je tudi na goriških italijanskih srednjih šolah trajala stavka profesorjev štiri dni. V ponedeljek se je na vseh šolah pričel reden pouk, ki bo trajal do 15. maja, nakar se prične ponovno stavka, če vlada ne ugodí vsaj glavnim zahtevam srednješolskih profesorjev. Malokateri stavka je bila tako upravičena kakor obe stavki profesorjev. Saj je res nedopustno, ako se vzgojitelji mladega naraščaja plačujejo tako bedno, da pri najboljši volji ne morejo živeti od poklicnega dela. Javnost mora vedeti, da prejema ogromna večina italijanskih profesorjev le 42 tisoč lir plače na mesec. Dejstvo je, da si profesor za svoje nadaljnje izobraževanje ne more nabaviti niti ene knjige na leto. Zato ni čudno, da se je stavk udeležilo 97 odstotkov vseh profesorjev.

Profesorji slovenske nižje srednje in strokovne šole so se udeležili stavke kakor tržaški le en dan. S tem so hoteli pokazati solidarnost z italijanskimi tovariši. Na višji slovenski gimnaziji, na liceju in učiteljski šoli pa stavljal le dva profesorja, na slovenski nižji gimnaziji je na dan stavke poučeval le en profesor.

RODITELJSKI SESTANEK

Pred kratkim je bil roditeljski sestanek tudi na strokovni šoli v ulici Randaccio. Najprej je staršem, ki so se sestanka udeležili v obilnem številu, spregovoril nekaj modrih besed g. ravnatelj Pavšič; povedal jim je, da so dijaki pogosto najbolj drzni, posebno proti profesorjem, ki so dobrega in plemenitega srca. Starše je pozval, naj svoje otroke pouče, da je to zelo grdo in divjaško. Nato je razvil nekaj vzgojnih misli prof. Birsa, ki je opravičeno poudaril zlasti pomen družinske in lastne vzgoje. Gospodje razredniki so

VAŽNO ZA DEPORTIRANCE V NEMČIJO

Goriška zveza bivših političnih izgnancev v Nemčijo obvešča člane, da je Uradni list objavil zakon z dne 10. marca 1955 št. 96, ki priznava pravico do vojne pokojnine tudi bližnjim sorodnikom vseh onih, ki so zaradi političnega ali rasnega preganjanja umrli. Prošnjo je treba vložiti do 10. septembra 1955. Prizadeti naj se v tej zadevi zgledajo pri Zvezi (Federazione isontina ex deportati politici in Germania).

nato zbrali starše dijakov posameznih razredov in jim pojasnili stanje razreda. Končno so se profesorji razgovorili s starši še o napredovanju posameznih dijakov. Roditeljski sestanki bodo sčasom obrodili bogate sadove, čeprav nekateri danes še ne razumejo prodornega pomena živega stika med šolo in domom.

IZLET NA KOROŠKO

V dneh od 23. do 25. aprila so slovenski goriški visješolci priredili zabavno-poučni izlet v prelepo Koroško. Z avtobusi so se odpeljali preko Beljaka in mimo Vrbskega jezera v Celovec. Tam so zvečer nastopili s pevkimi točkami, prizori in šaloigro, ki je zbudila med občinstvom zanimanje in veselje. Prisotni so bili tudi profesorji in ravnatelj celovškega učiteljskega šolskega inšpektorja in dijaštvo.

Beneška Slovenija - Kanalska dolina

ČEDAD

Ni še dolgo od tega, odkar so se v Čedadu zbrali župani in občinski tajniki nadiških dolin. Zborovanju je predsedoval čedadski župan senator Pelizzo. Ustanovili so »Skupnost nadiških dolin«, katere glavni program je dvigniti tujski promet v Beneški Sloveniji. Naša deželica je kakor ustvarjena za to, da privabi trume izletnikov, saj je polna prirodnih lepot. Ustanova bo pri svojem delu gotovo našla tudi izdatno podporo države in videmske deželne uprave.

Priznati je treba, da so se začela državna in deželna oblastva v zadnjem času bolj zanimati za gospodarstvo in promet naše ljubke deželice z lepo Rezijo.

Zato se tu in tam popravljajo ceste, napeljuje voda in elektrika ter ponekod tudi telefonska mreža.

ŠEMPETER SLOVENOV

Malokatera država na svetu izda toliko denarja za vzdrževanje otroških vrteev in oskrbovanje ubogih dijakov kakor prav italijanska država v Beneški Sloveniji. Saj so pri nas oblastva ustanovila v zadnjih letih na desetine otroških vrteev, v katerih se vzgajajo tisoči otrok slovenskih revnih staršev. V raznih dijaških cerkvenih in državnih zavodih v Čedadu, Vidmu in drugod se vzgajajo in brezplačno vzdržujejo stotine naših ubogih dijakov. Prav tako pošiljajo naš naraščaj v razne zdravstvene, zimske in poletne kolonije. Za vse to so potrebne ogromne vsote denarja. Naša revna slovenska deželica in njeni preubogi starši ne morejo odkloniti te velikodušne podpore, čeprav zasleduje vsa ta velikodušnost le en edini cilj, to je popolno raznaroditev slovenskih otrok. Morda ne sodimo napačno, če menimo, da je treba tu tudi iskati vzroke, ki so na letošnjo veliko noč pognale nadarjenega in prebujenega mladega slovenskega dijaka v samomor in v prerani grob. Na drugi strani pa bodo morda v tem ozračju prej ali slej pognali nekateri čudoviti cvetovi ter obrodili še večje kulturno bogastvo, kakor so ga v pokojnem Trinku.

Mi smo trdno prepričani, da bi se razlil odrešilni božji blagoslov na oba sosedna naroda in na vso Italijo in Jugoslavijo, če bi

Naslednji dan se je družba odpeljala skozi St. Rupert in Velikovec h Klopinskiemu jezeru in nato v Podjuno k Sv. Primožu.

Tu se je v društveni dvorani nabralo do zadnjega koticčka polno domačinov. Po prireditvi Goričanov kar niso pustili proč. Vsega so jim ti gostoljubni ljudje nanosili na mize. Le prekmalu je bilo treba misliti na odhod, ker je bilo za ponedeljek še mnogo v načrtu.

Zjutraj je bil obisk vojvodskega prestola in Gospe Svete. Koliko lepote in zgodovinskih vtisov so odnesli naši dijaki s teh znamenitih tal!

Sledil je uraden sprejem na celovškem učiteljskem. Začeli so celovski učiteljski učiteljišči. Začeli so celovski učiteljski učiteljišči z lepimi koroškimi narodnimi pesmimi. Nato je pozdravil Goričane g. ravnatelj Sciwald. Za njim prof. Inzko. S skupno zapeto »Nmaj čez izaro« se je lepi sprejem končal. Sledil je ogled šol.

Vsem udeležencem je izlet med koroške brate ostal globoko v spominu.

se velika italijanska podporna akcija v Beneški Sloveniji preusmerila. Naj bi obveljalo vodilno geslo: »Dam, pa ne zato, da ubijem v otroku slovenskega duha in zdrav razvoj njegove narodne zavesti, marveč da to vrednoto v otroku spoštujem in njeno zdravostno rast podpiram ali vsaj je ne oviram.«

UKVE

Pred kratkim je pri nas umrl zadnji ukvanski župan g. Kolleritsch Jakob. Ko je bila naša samostojna občina ukinjena, so nas vključili v občino Naborjet, kamor se je preselil tudi občinski urad. Narodno zavednemu pokojniku, ki se je vse življenje boril proti nemškutarstvu, se je posrečilo rešiti ukvansko sosesčino z vsemi njenimi služnostnimi pravicami, ki ji je dolgo let predsedoval. Temu je zlasti nasprotovala nemška narodna liberalna stranka. Pokojnik je med drugo svetovno vojno za nekaj časa zapustil domačijo, a se je pozneje vrnil na svoj starodavni dom, kjer je umrl v prvi polovici meseca aprila, ko mu je bilo 84 let. Njegov pogreb je bil zelo lep; obilna udeležba je izpričala, da sta ga vas in vsa okolica visoko spoštovali. V slovo mu je zaigrala tudi godba iz Naborjeta. Odslej bo pa nebeščanom pripovedoval o grozotah prve svetovne vojne in o brzi ofenzivi ruskega generala Brusilova, kar je tako rad delal, ko je bil še med nami.

Naj se na tem mestu spomnimo še naših ognjegascv. Ti so pred nekaj dnevi imeli ognjeni alarm. Kar naenkrat smo zagledali nad našo vasjo veliko svetlobo. Ognjegasci in vsi vaščani smo mislili, da gori gozd ali da se je na planini vnela kaka lesena stavba. Med ljudstvom je nastal preplah, vse je letalo sem in tja, in tudi ognjegasci so se z množico vred razburjali, dokler se nismo vsi prepričali, da ne gre za požar, temveč za severni sij ali severno luč, kakor pri nas temu prirodnemu pojavu pravijo.

Mraz je hvala Bogu v naši dolini zginil in zadnji dnevi so že kar topli. Naše gore in doline bodo kmalu odmevale od veselega prepevanja in vriskanja izletnikov in hribolazcev. Upamo, da nas tudi letos v večjem številu obiščejo slovenski dijaki iz Goriške in Tržaške.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Predzadnja številka Literarnih vaj

Ze pred nekaj tedni je izšla 5. številka dijaške revije »Literarne vaje«. Uvodno besedo v njej ima pisatelj Ksaver Meško. Napisal je tržaški mladini nekaj lepih in potrebnih besed o srčni kulturi. »Marsikaj sem videl v svojem dolgem življenju, lepo in nelepo, o marsičem sem skrbno in resno razmišljal. In se tega veselil, drugega se žalostil. A če danes gledam življenje okrog sebe, postajam v resnici ves žalosten. Priznati si namreč moram: Ta telesna, zgolj materialna kultura — pri nas, kjer so zdaj postavili na prestol tujke, žalostno znamenje našega duševnega propadanja, poznajo samo besedo »fizikultura« — bo popolnoma ubila vsako srčno in duševno kulturo. In vendar se mi zdi, da je ta več kakor na primer znanje in učenost. Kaj pa je učenjak brez srčne kulture? Mrtev, mrzel malik! Predstavlja nekaj velikega, v resnici pa nič ni.« Tako začenja stari pisatelj svoje pismo slovenski dijaški mladini v Trstu.

Izmed dijaških prispevkov naj navedem najprej pesmi, ker jih je v tej številki kar precej in vmes tudi nekaj dobrih. Priserena je »Zimska« Ivica Mihelj z nižje trgovske šole. Vanjo je zajela razpoloženje otrok tržaške okolice ob zadnjem snegu, in sicer takole:

Kulturne vesti

V Ljubljani je sedaj ena največjih umetnostnih razstav po zadnji vojni. Na njej sodeluje 106 slikarjev, grafikov in kiparjev od najstarejših do najmlajših z 293 deli. Podobna razstava je tudi v Celju, kjer razstavljajo marijorski likovni umetniki.

V francoskem mestecu Cannes je sedaj filmski festival, na katerem bi morala nastopiti tudi Jugoslavija s filmom Krvava pot, ki ga je izdelala skupno z Norvežani. Festivalsko razodišče pa je film zavrnilo, češ da žali nemška narodna čustva. Delo namreč prikazuje trpljenje jugoslovanskih ujetnikov v nekem nacističnem taborišču na Norveškem. Jugoslovanski filmski delavci so proti sklepu ostro protestirali. Delo je na Norveškem, kjer so ga že predvajali, želo velikanski uspeh.

11. aprila je orkester Slovenske filharmonije imel v Ljubljani koncert, na katerem so bila na sporedu simfonična dela slovenskih skladateljev. Orkester je izvajal Lavrinov Grob neznanega junaka, Škerjan-Valse interrompue, Pahorjev Scherzo pastorale, Čičev Koncert za fagot in godalni orkester, Svarov gličeve Tri pesmi za visok glas in orkester ter Arničovo obsežno simfonično pesnitev Zapeljivec. Po sodbi glasbenih kritikov so od izvajanih skladb najboljše Valse interrompue z živim in razigranim uvodom, zamišljenim in tožnim osrednjim delom ter učinkovitim koncem, Pahorjev Scherzo pastorale, iz katerega veje prijetna domačnost, in Arničev Zapeljivec, kjer se enolični ritmični motivi menjavajo s silnimi dinamičnimi vzponi. Arničeva glasba je zelo primerna za filmsko spremljavo, ker poslušalčevu domišljivo naravnost draži k stvarnim predstavam. Znano je, da se je Arnič v zadnjem času zelo uveljavil v filmski glasbi. Koncert je dirigiral Božo Leskovic, ki je znal točno in pronicljivo vsaki skladbi izluščiti bistvo.

Paniška filmska revija Cinemonde in londonska Picturgoer sodita, da spada filmska igralka Kim Novak med najbolj talentirane hollywoodske zvezde. Kim Novak je hči hrvaškega izseljenca v Združenih državah.

Pred kratkim je bila v Zagrebu krstna predstava nove hrvaške opere Zlato Zadra. Njeno zgodbo je napisala Dunja Robič, uglasbil pa jo je skladatelj Ivan Brkanović. Delo obravnava legendo o vračarici Barbari, ki je nagovorila mornarja Simona, naj otme relikvijar sv. Simona in ga vrne kot simbol moči svojemu rodnemu mestu. Krstno predstavo je vodil slovenski dirigent Demetrij Zebre.

Zagrebiško filmsko podjetje Zora film je izdelalo mladinski risani barvni film Rdeča kapica. Zgodba je posneta po znani Grimmovi pravljici. Sodeč po dosedanjih ocenah, je film prikupen in zabaven.

»Vse je že belo,
a še vedno sneži,
po klancu se deca
veselo podi.

Mamice dobre
doma so v skrbeh,
kam so šli malčki
v takih le dneh.

Ličeca rdeča,
veselo srce,
pa kaj bi ne bilo,
saj sankajo se!

Svečka pod nosom,
v očkih nasmeh,
k mami se vrne:
»Sem bil na saheh!«

Toplo in prisereno je napisana tudi pesmica »Ptički« Marije Mihelič, prav tako z nižje gimnazije. Milena s trgovske akademije (naj povem javno tajnost, da se širijo govornice, da se za tem lepim dekliskim imenom skriva neki profesor) je prispevala pesem »Zasnežena pomlad«, ki se zdi nekoliko manj sveža in spontana kot njene prejšnje pesmi, ki smo jih brali v »Literarnih vajah«. Opaziti je očitne tuje vplive. Prav lepe verze je objavila tudi Marta Kapun z nižje gimnazije pod naslovom »Kras«. Miroslav Morje z višje klasične gimnazije je napisal pesem »Pred zarjo«, ki je tudi boljša kot njegove prej objavljene.

Med prispevki v prozi nadaljuje Emil Cuk svojo povest »Student Karela«, ki je baje izšla tudi v knjigi. V tej številki objavljeno nadaljevanje je

dr. M. Turnšek: Od Morja do Triglava

II. knjiga

Izšla je druga knjiga dr. Metoda Turnška (Trst 1954, str. 176, izdal Zgodovinsko-narodopisni inštitut) z narodopisnimi zapiski iz slovenskega obrobja. Ta knjiga opisuje Beneško Slovenijo.

Pred vsem je treba poudariti razveseljivo dejstvo, da se znajo zamejski Slovenci sami predstaviti svetu tudi v znanstveni obliki.

Namesto uvoda pisatelj zanimivo opisuje srečanje s simbolom Benečije mons. Trinkom. Dobro so podane navade in življenje beneških Slovencev med cerkvenim letom. Drugi del obsega verske pesmi v beneških narečjih. Sledijo svetne pesmi, ki kažejo večjo izvirnost kot prve. Tu bi kazalo, da bi pisatelj ne samo zbiral besedilo, ampak pokazal tudi žive vire teh ljudskih pesmi.

Francozi nameravajo letos uprizoriti dve znani komediji iz stare hrvaške književnosti. Pariško gledališče Montparnasse bo v prihodnji sezoni uprizorilo Držičevo komedijo Dundo Maroje, gledališče Comedie de l'Est v Strassbourgu pa veseloigro »Ljubavnik«, delo neznanega avtorja.

napisano sveže in zanimivo. V splošnem pa se zdi povest vsebinsko nekam raztrgana in razblinjena. A za dokončno sodbo bo treba počakati še drugih nadaljevanj. Drago Grgič je preveč melanholično in sentimentalno zaključil svojo povestico »Začetek življenja«. Njen začetek je več obetal. Drago Sedmak je objavil humorosko »Tinetova neizpolnjena želja«, ki pa je le naturalistična podoba vaškega pijančka. V bistvu je v njej več žalostnega kot vselega. Pretirano in nezrelo pesimistična je drobna črtica Marije Filipič s trgovske šole »Gorje, kdor nima doma«. Tako hudo pa tudi za mlada dekleta le ni na svetu. Ljubek je droben prispevek Matjaža Scharta z nižje gimnazije »Ponesrečeno srečanje s palčki« in isto lahko rečem o črtici »Priatelj« Marte Ščuka z iste šole. Drago Stoka je zastopan s pesmijo v prozi »Borja«, ki je kar dobro napisana. Bolj reportažni značaj ima sestavek »Dvoje rodov« Marija Maverja z učiteljskega, v katerem se nekoliko ironično izraža na račun tistih, ki so odgovorni za našo mladino. Nekaj Pepe s klasične gimnazije je objavil humoristično črtico »Mežnar Tine«. Lida Debelli z učiteljskega pa je načela v črtici »Izseljenec« problem, ki je danes za Tržačane zelo pereč. Dobro je napisan sestavek »In me?« neke dijakinje z nižje gimnazije, ki se je podpisala S. H.

V tej številki »Literarnih vaj« najdemo tudi prispevek nekega dijaka višje gimnazije v Gorici z naslovom »Mati«. V njem je izrazil drug boleč problem ljudi tu ob meji, problem ločitve zaradi svojevoljnih, v živo zarezanih mej. Vijolica Fonda je objavila začetek daljše črtice z naslovom »Ali ji bo uspelo?« Tako smo se vprašali ob njenem pisanju tudi mi. Začetek je vsekakor živo in spretno napisan.

Slike — linoreze in risbe — so prispevali Franc Vončina, Vijolica Hrovatin, Smiljan Cesarec (dve), A. Košuta, Marija Milič in Lidija Filipič.

Profesorski del revije pa je tokrat zelo skrčen, a zato bolj pester. V njem najdemo tudi dijaške prispevke.

M. Z.

Najboljši sestavki so o ljudskem življenju (V vas, ženitev, poroka) in prav posebno pa sestavki o običajih in navadah pri letnem delu. Užitek je prebrati nekaj za nas povsem novega »Crvjek« (str. 116), kjer je opisana gojitev sviloprejk. Ob koncu se vrstijo ljudske pripovedke, legende in reki.

Bogate so tudi slike. Nekatere pa ne pokažejo pristne narodne noše. Ta je bolj furlanska ali pa mešana. Pri zbiranju in razvrščanju zlasti noš, načina stavb, pa tudi pri besednem zakladu je za etnografa, ki obdeluje narodopisje zlasti obmejnih krajev, precejnejša težava. Zgodi se, da zapisovalec vzame kakšen izraz kot pristen, medtem ko je le izposojen, ali popačen iz besednega zaklada sosednega, tujega naroda (n. pr. skorja = bič, vit = priprava za stiskanje, iglerja = debel pesek iz it. glerja i. dr.). Dobro bi tudi bilo, gradivo ne le statično obdelati, ampak tudi pokazati izvor in dokazati njegovo pristnost. To pa bi menda za preseglo namen knjige, ki je že tako svojo nalogo prav dobro izpolnila.

R. B.

VZGOJNI KOTIČEK

Nedeljski izleti

Pomlad je v deželi, vsa v cvetju in zelenju. Sonce se prijetno smehlja in te vabi ven, v naročje narave, kjer se človek lahko naučije svežega zraka in si pomiri živce. Da, v tem času ljubitelji narave ne vzdržijo v zatohlem stanovanju in se tudi ne zadovolji s sprehodom po razgretih mestnih ulicah, ampak se čimprej odpravi v bližnjo ali daljno okolico, kjer preživi nedeljo ali praznik.

Za vse je narava dovolj prostorna in vsi bi se počutili prijetno v njej, ko ne bil bilo med izletniki tudi vandalov, t. j. ljudi, ki greše nad lepoto narave. Postavite se le prihodnjo nedeljo zvečer k izhodu železniške ali avtobusne postaje in opazujte vračajoče se izletnike. Večina izletnikov ima prav gotovo poleg zakriviljene palice v roki, za trakom še šopek cvetlic. Kaj šopek, kaj šop — cele veje drevesa, cel botanični vrt. Ljubeznivi izletnik se je okrasil v lepi cvetoči naravi, natrgal raznovrstnih cvetlic, borovih in smrekovih vejic, lipe, hrasta itd. Ze med potjo marsikaj odpače... Steze, pota,

ceste, vagoni i. dr. pa so majhna pokopališča ovelih rožic. Se več ovelega in zavrženega cvetja pa lahko opaziš med tednom v zabojih za odpadke. Rožice, ki so morda še včeraj rastle v strahu božjem po travnikih ali goiški okolici, so danes po-teptane in zavržene.

Kdor tako tolovajsko trga cvetje in s tem oskrinja prelepo naravo, zasluži, da prinese domov modre rožice na svoji blagorodni koži.

Pa to še ni vse. Človek si poišče v naravi privlačen in idiličen prostorček. Tedaj zagleda v pohojeni travi jajčne lupine, olupke, konzervne škatle, razbite steklenice in še marsikaj drugega. Komaj se umirijo od razburjenja, pa zagledaš ne daleč od sebe Lambreto in poleg nje zaljubljeni parček. Hočeš se odstraniti in si poiskati drug prostor — in zopet isti prizor. Uboga narava, si misliš, kaj se vse dogaja pod tvojim okriljem!

Se več o tem bi pa lahko povedali okoliški kmetovalci, ki jim nedeljski izletniki delajo škodo po njivah, travnikih in vinogradih.

Oblast bi v resnici morala strogo kaznovati take krute skrunitelje narave.

GOSPODARSTVO

VRTNAR V MAJU

Prvi letošnji meseci so ovirali delo v vrtu, sedaj si pa želimo, da bi dež padal vsaj za kak dan. Prišla je namreč suša in zalivanje je zato trenutno najvažnejše opravilo.

Mnogi zalivajo vrtove s pomočjo cevi, da si prihranijo trud za prenašanje vode. Le če imaš na črevesu razpršilnik, pravilno namakaš zemljo. Če pa ti iz črevesa teče voda v močnih curkih, ni zalivanje tako koristno, ker curki zabijajo zemljo. Ako ne moreš dobiti boljšega razpršilnika, vzemi navadni zalivalnik in lepo ročno zalivaj gredico za gredico. To delo je nekoliko bolj počasno, a več zaleže.

Od zelenjadi lahko sejemo ta mesec skoraj vse vrste: vrtni korenček, vrtno peso, blitvo, peteršilj, radič (tudi rdečega med pšenico), redkvice, vse kapusnice, solate in poletno endivijo, novozelandsko špinačo itd. Setev navadne špinače moramo sedaj opustiti, ker je že prepozno: šla bi kmalu v seme. Špinača uspeva le v mesecih, ko je noč dolga in dan kratek. Sedaj pa smo v letni dobi, ko se dan hitro daljša, noč pa krči.

Na prosto presajamo paradižnike, papriko, jajčevce (melancane), zgodnje zelje, ohrovt (vrzote) itd.

Ta mesec sadimo še fižol in grah. Od nizkih fižolov je najpriporočljivejša sorta »ognjeni jezik« (lingua di fuoco), ki je zvrst znanega koka (borlotti): »ognjeni jezik« daje stročje, ki je mlado še brez žil in se uživa kot solatni stročnik; pozneje dobi žile, a napravi dolge rdečeprogaste stroke kot visoki kok in je zato izborna sorta za luščenje.

Od še neomenjenih povrtnin sejemo ta mesec tudi cvetač in »brokole«.

Od mnogoterih sort cvetač prihaja pri nas v poštev samo zgodnja toskanska, ki rodi lepe bele cvetne glave od konca oktobra do srede decembra. Poznamo dve zvrsti, in sicer nizko in visoko. Obe sta enako priporočljivi. V 1 gramu je navadno 550 zrn, katere pokrijemo z 1 do 2 cm zemlje, nakar vzkalijo v 5 do 6 dneh. Sajenice presadimo na prosto njivo na razdaljo 60 cm v vrstah, ki so 75 cm vsaksebi.

Glede brokolov velja v glavnem isto kot za cvetače, le da sejemo več sort, od zelo zgodnjih do zelo poznih. Zelo zgodnje imajo cvetne glave že decembra do januarja, najpoznejše pa šele v maju. Od italijanskih sort pa angerske, od najzgodnejših do najpoznejših. Te sorte imajo cvetno glavo.

V maju nam delajo mnogo sitnosti različni živalski zajedalci, predvsem polži, strune, bramorji, gliste, bolhe itd. Že parkrat smo na tem mestu pisali o »geodrinu«, ki umori vse zajedalce v zemlji: 1/2 kg na 100 m² prekopane zemlje. Polže pa uničujemo tudi z zastrupljenimi otrobi.

ODKRITJE KALIJA NA SICILIJI

V provinci Enna blizu Villa Priolo so odkrili znatno ležišče kalija. Žila se nahaja v globini 23 m, dolga je nad 500 m in nad 20 m debela. Izredna je predvsem debelost te kalijeve žile, saj je dvakrat večja kot v Stassfurtu v Nemčiji in kar desetkrat debelejša kot v znanih rudnikih v Müllhausnu v Alzaciji. Surova ruda iz Enne vsebuje najmanj 10% kalijevega sulfata in zato ni težko do-

biti iz te rude 40% kalijevo sol, kot je navadna v trgovini.

Vse rastline potrebujejo precej kalija, posebno pa povrtine, krompir in detelje.

OSEL IN VINOGRADNIŠTVO

V mnogih pokrajinah prenašajo z oslom gnoj, ki služi za gnojenje trt. Tudi za preuos grozdja služijo potrpežljivi osli.

A osel ima za vinogradništvo vse večje zasluge, vsaj tako pravi grško bajeslovje (mitologija): Osel je napolil vinskega boga Bakha, da je začel trte obrezovati. Bakhus je namreč ugotovil, da so najmočnejše zagnale trte, katere je osel par mesecev prej obgrizel.

To je bila sploh v starih časih zelo spoštovana žival. V starem Rimu je imel trikrat na leto počitnice: 8 dni ob vestalijah (praznikih na čast boginje Veste od 7. do 15. junija), po en dan, 21. avgusta in 15. decembra (ob praznikih Consulia). Gospodarji so v teh dneh počivajočemu oslu nudili v izobilju krme, predvsem ječmena, in so jih kronali z zelenjem in cveticami.

Tudi v sv. pismu je osel večkrat omenjen: na oslu je bežala Mati božja z detetom Jezusom v Egipt, na oslici je jahal Jezus v Jeruzalem in tudi evangeliji ga često omenjajo.

STONOGE

Znanstvo imenuje te živali »miriapodes«, kar pa je pretirano, saj te živalce nimajo »deset tisoč« nog. Tudi Francozi pretiravajo, ker jih imenujejo »mille-pattes«. Angleži so že bliže resnici, ker so francosko število delili z 10 in jih imenujejo »centipede«, torej kot mi, ko jim pravimo »stonoge«.

A koliko nog imajo v resnici živali te družine? Nekateri jih imajo komaj 30, druge pa največ 150!

Sportni pregled

NOGOMET

Zadnje nedeljo je jugoslovansko nogometno prvenstvo počivalo. Italijanska »A« liga je dala naslednje izide: Bologna - Triestina (odigrana v soboto) 1-1, Genoa - Juventus 2-0, Inter - Catania 3-0, Napoli - Lazio 3-2, Novara - Atalanta 0-1, Roma - Fiorentina 3-4, Spal - Sampdoria 2-0, Torino-Pro Patria 3-1, Udinese - Milan 3-2.

Na Totocalciu so bile to nedeljo nizke nagrade in malo presenečenj. Zmage Udinese nad Milanom namreč nikakor ne smemo prištevati med presenečenja, saj je furlansko moštvo že večkrat dokazalo, da je dobro organizirana skupna igra mnogo bolj uspešna kot »sola nastopa« raznih Schiaffinov, Nordhalov in Liedholmov. Preseneča lahko samo to, da je Udinese zmagala kljub temu, da je igrala polovico tekme brez vratarja, ki se je ponesrečil v prvih minutah igre. Tako je Udinese le še dve točki za Milanom, ki bo moral resno paziti, da mu Furlani pred nosom ne odnesejo »scudetta«. Resnični presenečenji v zadnjem kolu sta zmagi Fiorentine nad Romo in pa neodločenji izid Triestine v Bologni. Tako Roma kot Bologna se namreč borita za drugo, če že ne za prvo mesto. Drugo mesto jamči udeležbo pri tekmah za evropski pokal. Pažnje vredna je tudi zmagata Atalante v Novari.

Avstrijski nogometaši so v nedeljo premagali v Švici tamkajšnjo državno reprezentanco z izidom 3-2; prvi polčas so vodili domačini z 2-1. Po neodločeni tekmi z Madžarsko je v osmih dneh to drugi pomembni uspeh »dunajskih mojštrov«.

TENIS

Davis Cup: Prvo izločilno kolo se je končalo z naslednjimi izidi: Turčija - Egipt 1-4, Avstrija - Fin-

PROIZVODNJA SVILODOV

Letošnja proizvodnja svilodov v Italiji je dosegla komaj nekaj izpod 12 milijonov kg v primeri s skoraj 15 lanskimi milijoni ali za 21% manj. Proizvajalci so gojili 10% manj onč semena kot lani (161.000 namesto 173.000). V srednjem je dala vsaka onča semena 12,6% manj svilodov kot lansko leto (73 namesto 84 kg), kar je predvsem posledica slabega deževnega in mrzlega letošnjega vremena. Vzrok, da so začeli gojiti manj onč (1 onča=31 gramov) semena je v tem, da je cena svilodom padla in da se gojenje ne izplača več, če nimaš izredno ugodnih prostorov in doma dovolj delovne sile in dovolj murvinega listja.

Letos so v izdatni meri začeli gojiti sviloprejke iz japonskega semena, ki da na ončo več kg svilodov in vsak svilod da tudi znatno več metrov svilene niti. Zato pa industrialci draže plačajo svilode iz japonskega kot iz domačega semena.

Tudi v Jugoslaviji gojijo sviloprejke, največ v Makedoniji, a tudi v Banatu. Gojitev so obnovili tudi v Slov. Primorju in jo raztegnili od Kobarida do Krasa. Za Kras predstavlja svilogojstvo primeren dohodek; saj murva uspeva po vsem Krasu in Kraševce je dovolj potrpežljiv, da krmi in nadzira požrešne črve. Na Pristavi (Rafut) pri Novi Gorici deluje posebno preizkuševališče za svilogojstvo.

NA SICILIJI VEDNO VEČ BOMBAŽA

Lansko leto je bilo na Siciliji z bombažem posajenih nekaj izpod 20.000 ha zemljišča, letos pa nad 60% več ali 32.300 ha. Pridelek bombaža cenijo nekaj nad 160.000 kv.

Bombaž sadijo tudi v Jugoslaviji (Makedonija) in Grčiji, vendar so vsi ti pridelki drobci v primeri z velikanskimi pridelki ZDA, Indije, Egipta, Rusije itd., saj krije domača proizvodnja komaj delček domače potrebe.

ška 5-0, Portugalska - Češka 0-5, Monaco - Argentina 2-3, Nemčija - Irška 4-1, Jugoslavija - Čile 0-5.

V Karlovcu so jugoslovanski teniški igralci doživeli hud poraz. Moštvo so sestavljali mlajši igralci in zato ni bilo upati na zmago; vendar je bilo pričakovati, da bo Petrovič odnesel nasprotnikom vsaj eno točko.

KOLESARSTVO

Bruno Montj je tudi letos zmagal na kolesarski dirki za motorji Rim - Napoli - Rim, in sicer pred Defilippisom in Coppijem.

SAH

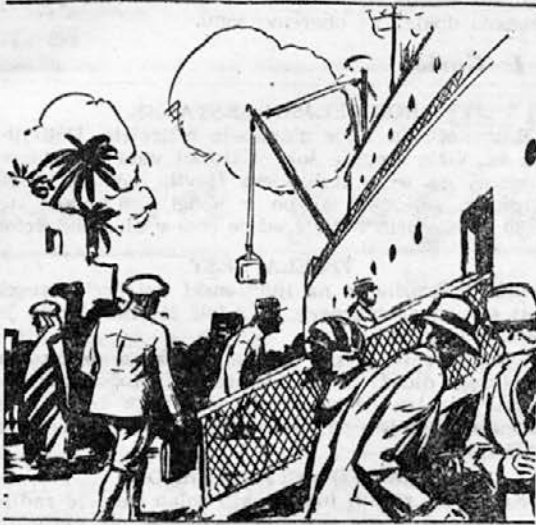
V Buenos Airesu se odigrava mednarodni šahovski turnir, na katerem sodelujejo razen velemojštrov Najdorfa, Pilnika, Pachmana in Szaboja ter skupine mednarodnih in najmočnejših južnoameriških mojštrov tudi jugoslovanska velemojštra Gligorič in Trifunovič ter mladi mednarodni mojster Bora Ivkov. Le en mesec je, odkar je slednji zasedel prvo mesto na mednarodnem turnirju v Mar del Platí pred skoraj istimi nasprotniki, in s tem presenetil ves šahovski svet; mladi Jugoslovčan tudi na tem turnirju preseneča z vrsto sijajnih uspehov. Po osmem kolu je izgubil eno samo igro z Madžarom Szabojem in vodi tako s 6½ točkami pred Pilnikom (6), Gligoričem in Pachmanom (5½) itd. Gligorič ima eno prekinjeno igro z Amerikancem Bisguierjem. Mladi Ivkov je torej na najboljši poti, da ponovno zmagata kot v Mar del Platí ali da se vsaj uvrsti na eno prvih mest v lestvici. Tako postaja tudi Ivkov za Matanovičem in Fudererjem resen kandidat za velemojštrski naslov, ki je najvišje odlikovanje v šahovskem svetu. Upajmo, da se bodo trije mladenčci, ki so skupaj stopili na pot do slave, kmalu pridružili skupini jugoslovanskih velemojštrov Vidmarja, Kostiča, Pirca, Gligoriča in Trifunoviča.

CENE BASA

ZA NAŠE NAJMLAJŠE

Tarzan, kralj džungle

št. 11

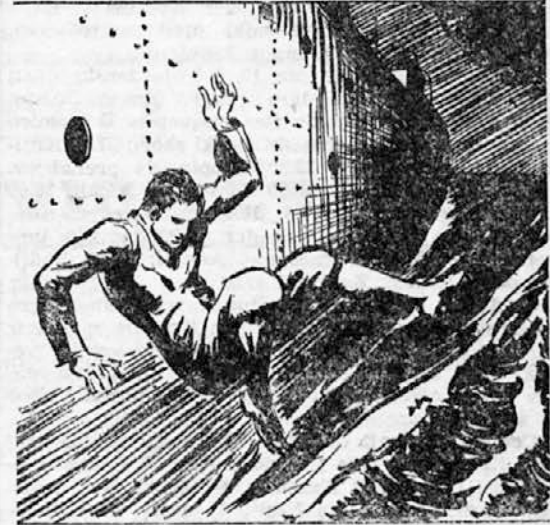

Ko se je Tarzan vzpenjal po ladijskih stopnicah, sta ga dva moža napeto opazovala. Odplul je na dolgo pot, prepričan, da se je za vedno znebil Mascalzonija. Sprehajal se je po palubi in ni vedel, da ga povsod spremljajo druge, nevidne oči.

6 Copyright, 1929, by Edgar Rice Burroughs, Inc. All rights reserved. MAXON

Vsi potniki so bili izginili s palube. Iz teme sta se tedaj prikazala dva moža. Neslišno sta se splazila Tarzanu za hrbet in planila na svojo žrtev. Preden se je Tarzan zavedel, kaj se godi, sta ga zavihtela čez ograjo in vrgla v morje!

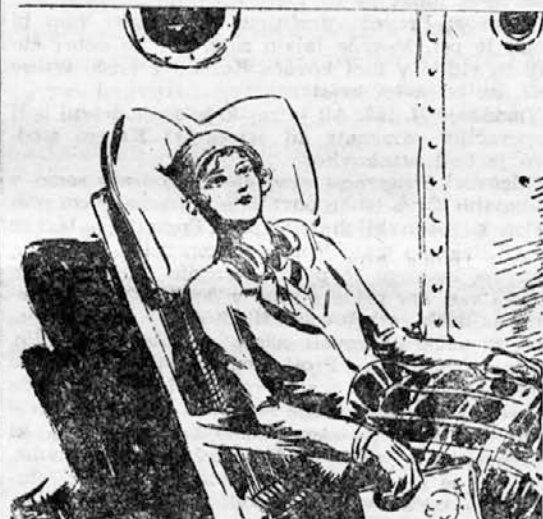

Ko se je voda zgrnila nad Tarzanom, sta pluj po morju dve ladji. Ena je bila francoska križarka, na kateri se je kot častnik vozil Tarzanov prijatelj d'Arnot. Na drugi pa so bili gostje angleškega lorda in tudi Američanka Jana Porterjeva z očetom.

Copyright, 1929, by Edgar Rice Burroughs, Inc. All rights reserved.

Ko se je Jane poslovila od Tarzana, je odpotovala na Angleško in obljubila Claytonu, da se poroči. Trikrat sta bila v Londonu in trikrat se je izgovorila. Da je lahko odložila poroko, je sprejela Claytonovo ponudbo, naj se skupno popeljeta okoli Afrike.

Dala je besedo, da se poroči z mladim Claytonom, domnevnim lordom Greystokom. A v srcu je še vedno ljubila Tarzana, ki je bil resnični lordov dedič, a se tega ni zavedal. Mlada gospodična je zato živela kaj žalostne dni.

S srcem je bila daleč tam v gosti džungli in ugibala, ali se je tisti, ki ji je bil podaril krasni dragulj, vrnil v svojo divjo domačijo ali ne. Ko je mala ladja lahkotno nadaljevala pot, ni Jane niti slutila, da se Tarzan tedaj bori z valovi tega morja.

Skrivnost

D^RJA FU-MANČUJA

ROMAN - Spisal: Sax Rohner - Prevedel: A. P.

»Cannabis indica,« sem dejal, »indijska konoplja. Z njo ste bili omoteni. Ne dvomim, da zdaj občutite slabost in neuglasljivo žejo, bolečine v mišicah, zlasti ramenskih. Mislim, da ste morali použiti najmanj en gram.«

Smith je iznenada pretrgal svoje potovanje po sobi pred Westom in mu pogledal v motne oči. »Snoči je nekdo prišel v vaše stanovanje,« je izgovoril počasi, »in vaše kloralove tablete je nadomestil z drugimi, ki so vsebovale hašiš ali pa nečisti hašiš. Fu-Manču je odličen kemik.«

Norris West se je zdrznil.

»Nekdo je nadomestil...« je začel.

»Tako je,« je dejal Smith in ga ostro gledal; »nekdo, ki je bil včeraj tu. Ali se kaj domislite, kdo bi to mogel biti?«

West se je obotavljal. »Imel sem nekoga na obisku popoldne,« je odgovoril, ali videti je bilo, da je nerad govoril o tem, »toda...«

»Kaka dama?« je ostro vprašal Smith. »Dejal bi, da je bila dama.«

West je prikimal. »Prav imate,« je priznal. »Ne vem, kako ste prišli do tega zaključka, toda neka dama, ki sem jo šele nedavno spoznal — neka tujka...«

»Karamaneh!« je urno dejal Smith.

»Ne vem niti malo, kaj menite; toda prišla je semkaj — ker je vedela moj sedanji naslov — s prošnjo, naj jo ščitim pred nekim skrivnostnim človekom, ki jo je zasledoval skoz od Charing Crossa. Dejala je, da je on spodaj v veži, in kajpada sem ji rekel, naj počaka tu, medtem ko pojdem jaz dol in ga pošljem stran.« Na kratko se je zasmel.

»Prestar sem že,« je nadaljeval, »da bi me kaka ženska imela za bedaka. Pravkar ste govorili o nekom, ki se imenuje Fu-Manču. Ali je to tisti lopov, ki mu dolgujem izgubo svojih načrtov? Doživel sem napade po odposlancih dveh evropskih vlad, toda s strani Kitajcev mi je to novost.«

»Ta Kitajec,« je Smith zagotavljal, »je največja novost sedanje dobe. Ali zdaj poznate svoje bolezenske znake po opisovanju Bayarda Taylorja?«

»Poročilo Mr. Westa,« sem dejal, »se strinja z nekaterimi odstavki Moreaujeve knjige 'Hašiševi prividi'. Mislim, da je le Fu-Manču lahko mislil na uporabo indijske konoplje. Dasi dvomim, da je bila čista, je učinkovala kot mamilo...«

RADIO TRST A

Nedelja, 8. maja ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos maše iz tržaške stolnice; 11.30 Vera in naš čas; 12.00 Oddaja za najmlajše; 16.00 Malo za šalo — malo za res; 18.00 Beethoven: Koncert št. 1 za klavir; 19.00 Naši književniki pred mikrofonom; 20.30 Puccini: Tosca, opera v 3 dejanjih.

Ponedeljek, 9. maja ob: 13.00 Poje ženski duet; 14.00 Lahke melodije igra pianist Franco Russo; 18.00 Berlioz: Symphonie fantastique; 19.00 Mamica pripoveduje; 20.10 Slovenski moški zbori; 21.15 Književnost in umetnost; 22.30 Chopin: 24 preludijev.

Torek, 10. maja ob: 13.00 Glasba po željah; 14.00 Borodin: Polovetzki plesi; 18.00 Saint-Saens: Koncert št. 3 za violino in orkester; 19.00 Radijska univerza: Benedetti: Prenašanje poročil; 20.30 Radijski oder: Remec: Začarani grad.

Sreda, 11. maja ob: 13.30 Duo Harris-Primani igra lahke melodije; 18.00 Prokofijev: Koncert za klavir št. 3; 18.30 Začarane police; 19.00 Zdravniški vedež; 21.15 Pregled kulturnega ustvarjanja Slovencev izven osrednje Slovenije; 21.56 Puccini: Izbor iz opere Turandot.

Četrtek, 12. maja ob: 14.00 Vasa Prihoda; 18.00 Elgar: Koncert za čelo in orkester; 19.00 Radijska univerza: Carnelutti: Kazenski postopek; 21.30 Liszt: Sonata v H-molu, igra Nikita Magalov; 22.00 Glasbeno predavanje.

Petek, 13. maja ob: 13.00 Glasba po željah; 14.00 Paul Schoeffler; 18.30 Z začarane police; 18.40 Zamorske pesmi poje Ersilia Downing; 19.00 Sola in vzgoja; 20.30 Tržaški kulturni razgledi; 21.15 Književnost in umetnost: Italijanski pisatelji; 21.30 Rosini: Pepelka, opera v 2 dejanjih.

Sobota, 14. maja ob: 12.00 Naše povrtine in zdravje: O beluših; 13.00 Operni duet, kvarteti in zbori; 14.00 Helena Traubel; 15.30 Pogovor z ženo; 16.00 Igra salonski orkester Pacchiori; 19.00 Radijska univerza: Paoli: Industrije v starem Rimu; 20.30 Slovenski in hrvaški zbori; 21.00 Malo za šalo — malo za res; 22.30 Ravel: Španska rapsodija.

TEDENSKI KOLEDARČEK

- 8. maja, nedelja: 4. povelikonočna, Mihael
- 9. maja, ponedeljek: Gregorij, Prvinica
- 10. maja, torek: Antonin, Dvorana
- 11. maja, sreda: Mamert, Ljerka
- 12. maja, četrtek: Pankracij, Stojmir
- 13. maja, petek: Servacij, Javna
- 14. maja, sobota: Bonifacij, Svetolik

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 4. maja si dobil oz. dal za:

ameriški dolar	626—628	lir
avstrijski šiling	23,75—24,75	lir
100 francoskih frankov	166—168	lir
100 dinarjev	80—82	lir
funt šterling	1640—1660	lir
nemško marko	146—148	lir
pesos	20—22	lir
švicarski frank	145,75—146,75	lir
zlato	714—716	lir
napoleon	4100—4200	lir

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 107: Koliko stane danes posnemalnik, ki drži 5 litrov? Razpolagam namreč s 15 litri mleka dnevno.

Odgovor: Prav gotovo mislite na posodo vrh posnemalnika, kamor se zliva mleko. Ta posoda je lahko večja ali manjša, na zmogljivost posnemalnika to nima vpliva. Velikost posnemalnika merimo po tem, koliko mleka posnemalnik posname v eni uri, če se pravi, koliko mleka steče skozi posnemalnik, to ga vrtimo eno uro. Tovornice mlekarskih strojev izdelujejo posnemalnike za domačo, takomenovano družinsko uporabo in pa večje za mlekarniške obrate. Najmanjši družinski posnemalnik posname v eni uri 40-45 litrov mleka, največji mlekarniški pa več tisoč litrov. Če razpolagate dnevno s 15 litri mleka, bi zadostoval za vas najmanjši posnemalnik. Tak štane danes okoli 40.000 lir. Če bi hoteli na njem posneti 15 litrov mleka, bi ga morali enakomerno vrteti najmanj 20 minut. To ni mnogo, če človek nima drugih opravil, a čisto je to dragocen čas. Tak posnemalnik ni primeren, če predvidevaš, da bo količina mleka narasla. Bolj primeren in za kmečka gospodarstva priporočljiv je posnemalnik, ki posname v eni uri 75 do 100 litrov mleka. Tak posname 15 litrov mleka v 9 do 12 minutah. Večji posnemalniki so pa tudi bolj solidno izdelani in zajamčeni za daljšo dobo. Seveda stanejo več, in sicer od 55 do 80.000 lir. (Marsikje se več družin poslužuje istega posnemalnika in plača lastniku primerno odškodnino).

Vprašanje št. 108: Zakaj psi lajajo, če je na jasnem nebu luna?

Odgovor: Preveč vprašujete. Odgovoriti vam bi mogli le psi. Mogoče lajajo zato, ker so dobri čuvaji in vidijo v luni kovača Korena z vrečo ter se boje, da bi prišel krast.

Vprašanje št. 109: Ali je za škropljenje češenj bolj priporočljiv »arzenat« ali »gesarol«? Katero sredstvo je bolj učinkovito?

Odgovor: Strupenost arzenatov se odraža samo v prebavilih. Črva lahko povaljate v arzenatovem prahu in bo ostal kljub temu živ. Poginil pa bo, če bo zaužil samo malo hrane, recimo delček zelenega lista, na katerem je nekaj arzenata. »Gesarol« pa zamori vse, kar pride z njim v dotiko. Češnje škropimo iz dveh razlogov: uničiti hočemo gosenice pedica, ki večkrat drevesa skoraj popolnoma ogolijo ker požre vse liste. Proti tem gosenicam škropimo lahko z arzenati ali z »gesarolom«. Izbira naj pade na sredstvo, ki da cenejše škropivo. Češnje pa škropimo tudi zato, da obvarujemo sad pred črvi, ki se razvijejo iz jajčec, ki jih zaleže češnjava muha. Proti tej se z arzenati ne moremo boriti, ker, četudi zalega jajčka v mlade plodove, se na češnji ne hrani. Njej pridemo do živega samo s sredstvi, ki učinkujejo dotikalno ali udušljivo. Med ta spada tu-

Izdaja Konzorcij Novega lista

Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska zadruga tiskarjev »Graphis« z o. z. v Trstu
Ulica Sv. Frančiška 20 — Telefon 29-477

di »gesarol«. Opazovanja pravijo, da je češnjava muha začela letos zgodaj letati in da že zalega jajčka. Kot je ta vest precej neverjetna, je ne smemo podcenjevati. V tem primeru je najbolje, da arzenate sploh izločimo iz škropljenja češenj in da škropimo samo z »gesarolom«. S tem pa bi morali škropiti češnje vsak teden vse do začetka junija, oziroma dokler ne oberemo sadu.

Iz Gorice

RODITELJSKI SESTANEK

Ravnateljstvo Višje gimnazije z licejem, Učiteljska in Nižje srednje šole v Gorici vabi vse starše dijakov, da se v največjem številu udeležijo roditeljskega sestanka, ki bo v nedeljo, 8. maja, ob 10.30 v prostorih Nižje srednje šole v ul. Randaccio.

VESELA VEST

Dne 29. aprila je na ljubljanski univerzi dosegel čast stavbnega inženjerja g. Adolf Močnik. Izpite je položil z odliko.

Novi inženir je sin našega goriškega profesorja in bivšega didaktičnega ravnatelja g. Močnika Humberta. Sinu in očetu iskreno čestita k lepemu in za naše zamejske dijaštvo vzpodbudnemu uspehu tudi Novi list.

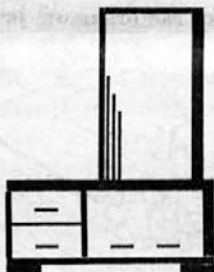
SOLSKO PETJE PO RADIU

Kakor na raznih italijanskih šolah tako je radijska skupina te dni snemala na plošče tudi petje na nekaterih slovenskih osnovnih šolah (Stevec, Doberdob). Petje so potem prenašali po radijskih valovih. Hvale vredno je, da so naši učitelji prenos dobro pripravili.

MALI OGLASI

Barko z motorjem ali čoln v dobrem stanju vzajem v najem do jeseni. Ponudbe na upravo Novega lista pod »Barkaa«.

Na prodaj je malo posestvo, od 3 do 4 njive obdelane zemlje s kmečkim poslopjem v Steverjanu. Pojasnila daje Ciglič Ivan, Klanc, št. 2 v Steverjanu.

TOVARNA
Prinčič
KRMIN - CORMONS
TELEFON ŠT. 32

Izdeluje vsakovrstno pohištvo, spalnice, jedilnice, kuhinje i t d. Izvrši vsako delo po naročilu. Prodaja po tovarniških cenah, jamči za solidno delo.

»In omamila Mr. Westa,« je prekinil Smith, »dovolj močno, da je omogočila Fu-Mančuju, da je neopažen prišel v stanovanje.«

»Povzročila je znake, ki so Mr. Westa z lahkoto podvrgli doktorjevemu vplivu. V tem primeru je težko razločevati privide od resnice, vendar pa mislim, da je Fu-Manču s pomočjo hipnotskih učinkov vplival na vaše omamljene možgane. Dokaze imamo, da je dobil iz vas skrivnost o sestavi ključavnice.«

»Bog ve, da je tako!« je rekel West. »Toda kdo je ta Fu-Manču, in kako — kako neki je mogel priti v moje sobe?« Smith je pogledal na uro. »Tega,« je odgovoril hitro, »vam zdaj ne utegnem pojasniti, ako naj ujamem moža, ki ima načrte. Pojdi, Petrie; biti morava pravočasno v Tilburyju. Vsaj v tem je ena prilika.«

Nekoliko domnev in eno dejstvo

V najbolj zmedenem razpoloženju sem hitel z Naylandom Smithom v taksi, ki je čakal, in brzeli smo skozi londonske ulice. Ni mi treba poudarjati, da nisem mogel pronikniti globlje v zadnje Fu-Mančujev dejanje, v omamo Westa s hašišem. Dejstvo, da je bil omamljen z indijsko konopljo — ki ga je začasno napravila brezumnega — bi moralo biti jasno vsakemu zdravniku, ki bi čul njegovo pripovedovanje in opazil posledice mamila. Poznal sem toliko kitajskega doktorja, da sem razumel, da je lahko izvelkel iz Westa tajnost ključavnice s samo voljo, medtem ko je bil

Američan pod učinkom mamila. Toda nisem mogel razumeti, kako je Fu-Manču dobil pristop v zaklenjeno stanovanje v tretjem nadstropju.

»Smith,« sem začel, »tisti sledovi ptičev na okenskem naslonu so ključ do neke skrivnosti, ki me je spravila v zadrego.«

»Res je,« je dejal Smith in nestrpnost pogledal na uro. »Samo malo presodi Fu-Mančujev navade — in se spomni raznih njegovih živalskih ljubljencev.« V duhu sem pregledal vsa strašna bitja, s katerimi se ukvarja Kitajec; toda niti eno od teh mi ni moglo dati pojasnila o odtiskih na prahu Westovega okenskega naslona.

»Spravljaj me v zadrego, Smith,« sem priznal. »Marsikaj ne navadnega je v tem primeru, česar ne razumem. Ne morem si misliti, od kod bi bili tisti odtisi.«

»Mar si mislil na Fu-Mančujev svilen opico?« je vprašal Smith.

»Opica,« sem zavpil.

»Bili so odtisi nog male opice,« je nadaljeval prijatelj. »Za trenutek sem bil prevaran kakor ti in sem mislil, da so sledovi kekega velikega ptiča, toda pred kratkim sem videl sledove opice, in takale svilena opica je, mislim, podobna neki vrsti opice v Burmi.«

»Še vedno ne razumem,« sem dejal.

(Nadaljevanje v prihodnji številki)